

Bírálati lap

A szakdolgozat szerzője: Kocsis Andrea

A szakdolgozat címe: Iconography and Nationalism. The comparison of the First World War memorials in Budapest and Prague

Témavezető: Erdősi Péter Ph.D, egy. docens

Bíró: Pótó János Ph.D, c. egy. docens

Érdemjegy: 5 (jeles)

Szöveges bírálat:

Kocsis Andrea témaválasztása kitűnő, hiszen egy közös államkeretből (az Osztrák–Magyar Monarchiából) az I. világháború végén kiváló két állam emlékezetkultúráját hasonlítja össze. Az egyik állam, Csehország (Csehszlovákia) győztesnek tekintette magát a háború után és függetlensége visszaszerzéséért folytatott küzdelemként tekintett vissza a világháborúra, míg a másik ország, Magyarország történelmi államterületének kétharmadát elvesztve egyértelműen a vesztesek közé tartozott és ez határozta meg emlékezetpolitikáját.

A dolgozat mind tartalmában, mind terjedelmében messze meghaladja az MA-szakdolgozatokkal szemben támasztott minőségi és mennyiségi követelményeket. Felépítése logikus, stílusa világos, érvelése követhető. Az első kifogás mindjárt a „mindent elmondani” – jobb dolgozatoknál általánosnak tekinthető – „szakdolgozat-betegségből” ered: az 1.3. fejezet (Understanding Czech and Hungarian Nationalism, 25–33. p.) jelen formájában szerintem teljesen felesleges. Egyes elemei – a háttért megvilágítandó – a helyükön lennének a konkrét történeti elemzésekben, de nyolc oldalban összefoglalni két nép nemzeté válásának több évszázados folyamatát szükségszerűen olyan leegyszerűsítésekhez vezet, amelyek közhelyesen lógnak ki a dolgozat szövegéből.

A cseh fejezetben (The Czech case, 34–83. p.) – bár többször említés esik róla – kicsit kidolgozatlanak érzem az alapkérdést. Nevezetesen azt a helyzetet, hogy miután Csehország a Monarchia része volt, sorozott katonaként a csehek a Monarchia hadseregében harcoltak. A hivatalos emlékezetpolitika pedig kizárólag az antant oldalán harcolt cseh légiók emlékezetéhez kapcsolódik, a K. u. K. hadseregben elesettek emlékezetét a magánszférába szorítva vissza. A légionáriusok emlékezete jól dokumentált, a másik oldal visszaszorítása azonban csak említésszerű. Erről szívesen olvastam volna kicsit részletesebben.

A magyar fejezet (The Hungarian case, 84–164. p.) több mint másfélszer hosszabb a cseh fejezetnél. Indokolja ezt az I. világháború emlékének a két ország emlékezetpolitikájában

játszott eltérő szerepe, nevezetesen az, hogy Magyarországon a két világháború között az I. világháborús emlékezetpolitika sokkal erősebben kötődött a revíziós aktuálpolitikához, ebből következően pedig a magyar emlékműkultúra sokkal számosabb, sokszínűbb, s jelentésrétegei is gazdagabbak.

Kronológiai értelemben helyén van a magyar rész indító fejezete (An Iconographical Case Study: the Sword of God, 84–99. p.), hiszen az „Isten kardja” volt a HEMOB első „katalógusának” ajánlása, mint követendőnek javasolt emléktípus, tartalmilag azonban kevésbé érzem fontosnak. A szerző is kénytelen megállapítani, hogy a végül évtizedek alatt elkészült több mint háromezer emlékműből csak 175 használta ezt a szimbólumot. Talán érdekesebb lett volna itt a HEMOB működése kapcsán bemutatni, hogyan is folyt bő két évtizedig az emlékmű-gyártás, miért is van oly sok hasonló emlékmű.

Ehhez kapcsolódik az első kérdésem. Mind a cseh, mind a magyar részben szó esik köztéren és temetőben álló emlékművekről. A szerző láthatóan egyfajta köztérnek tekinti a temetőt, ami részben igaz, de csak részben. A kérdés:

1. Miben azonos és miben tér el egy közterületen és egy temetőben felállított emlékmű szerepe?

Kissé eltúlzottnak érzem a huszárokról írt alfejezetet (The allegory of the Hussar, 116–127. p.). Hiszen több 19. századi előzmény után – mint a szerző is írja –éppen az I. világháború bizonyította be véglegesen, hogy a könnyűlovasság elveszítette minden hadi jelentőségét. Meztelen férfiak rohamsisakban – akár lovon, akár ló nélkül – nem keltenek huszár asszociációkat. A Nemzeti Áldozatkészség szobra pedig nem huszár, hanem egy középkori lovag nehéz páncélzatban. Az egyetlen valódi huszár ebben a sorban Hadik András szobra a Várban. Ehhez kapcsolódik a második kérdésem:

2. Milyen érveket tud amellett felhozni, hogy a Hadik-szobor első világháborús emlékmű?

A bírálat természetesen a dolgozat fontosabb hibáit sorolja (apróbb van több is, hogy csak egyet említek: „the two years of Council Republic”, 125. p.), az általános véleményt az érdemjegy tükrözi. A bírálat értelme a továbblépés segítése, és remélem találkozunk még ennek a dolgozatnak továbbkutatott változatával Ph.D-értekezés formájában is.

(Pótó János)

Budapest, 2016. június 12.